

ПМГУ: ми разом 30 років!

У Профспілка металургів і гірників України був вкрай непростий старт: відлік її нової історії почався в момент зламу державного устрою СРСР і зародження нової незалежної держави – України. Їй довелося стверджуватись в абсолютно непередбачуваних політичних і економічних умовах. Проте, Профспілка сформувалася і стала лідером національного профспілкового руху щодо захисту соціально-трудомих прав трудящих гірничо-металургійного комплексу України. Це сталося завдяки міцному фундаменту профспілкових традицій і досягнень минулого століття. Ми не забули свої витоки, пам'ятаємо уроки історії і впевнено рухаємося вперед. Сьогодні давайте згадаємо події, які були ключовими в ці тридцять років: порівняємо, оцінимо, поміркуюємо. Адже ювілей – чудова нагода для підбиття підсумків, обміну досвідом, формування нових цілей, завдань.

1990 рік був роком великих змін: крах адміністративної системи управління, розділ території СРСР, входження в ужиток таких слів як «свобода», «демократія», «соціальний діалог». З телеекранів події виглядали захоплююче, багатообіцяюче. А в реальному житті все було набагато складніше, особливо для трудового народу. Це і послугувало причиною проведення 5 вересня 1990 року в Дніпропетровську I З'їзду Профспілки робітників металургійної промисловості Української РСР (з 1991 року – України). Делегати відкрито і відверто обговорювали назрілі питання. Підсумком дебатів стали прийняті на З'їзді Декларація, Статут і Платформа Профспілки.

Тоді багато що відбувалося вперше. Вперше вибори голови Центрального комітету Профспілки проводилися на альтернативній основі. З п'яти кандидатів на цю посаду обрали голову профкому Луганського трубного заводу Миколу Мінченка.

Вперше в практиці профспілок України, за рішенням З'їзду ПМГУ, було укладено Галузеву угоду на 1992 рік, сторонами-підписантами якої стали ЦК Профспілки та Державний комітет з металургійної промисловості України. Цей документ заклав основи договірної регулювання соціально-трудомих гарантій металургів і гірників, його норми і положення стали базою для укладення перших колективних договорів на підприємствах галузі.

Профспілка взяла на себе обов'язок піклуватися про дозвілля працівників, тому 6 грудня 1990 року «народився» Центральний фізкультурно-спортивний клуб «Металург», який і сьогодні успішно справляється з завданнями розвитку і популяризації фізкультури і спорту.

У деяких сферах наша Профспілка випереджала час, незважаючи на те, що ситуація була досить складною. Крах планової економіки спричинив безліч негативних наслідків. З'явилися подвійні стандарти в трудових відносинах. На діючих підприємствах росли борги по зарплаті, в виборні профспілкові органи надходили тисячі скарг від працівників підприємств. Все важче ставало вести перемовини при укладенні колективних договорів. На II З'їзді Профспілки 26 жовтня 1995 року делегати у своїх виступах говорили про те, що відступати вже нікуди, необхідно захищатися, і були налаштовані по-бойовому. Період 1995-2000 років у суспільстві прозвали «шоковою терапією для народу» і «настанням дикого капіталізму» – і це стосувалось не лише трудових прав, а й усього укладу життя людини праці.

Вимивання оборотних коштів змушувало підприємства брати кредити в комерційних банках під високі відсотки. Багато заводів дуже скоро опинилися в боргах. З одного боку, підприємства-боржники масово визнавалися збитковими і банкрутували, з іншого – починаючи з 1995 року в галузі розгорнулася масова приватизація.

Нові власники ставили перед директорами підприємств одну головну задачу: збільшення прибутку за всяку ціну. І в першу чергу це відбувалося за рахунок скорочення трудових і соціальних гарантій – намагалися виключити їх з колективних договорів якомога більше, аргументуючи тим, що платять робітникам зарплату, а «соціалка» – це пережиток минулого. Також урізалися кошти на охорону праці, в тому числі і відрахування, передбачені законодавством. У зарплаті працівників зменшувалася тарифна частина і росла змінна, яку повсюдно почали видавати «в конвертах».

Намагаючись протистояти руйнівним тенденціям, Профспілка, яку з 1995 року очолював Анатолій Пожидаєв, стала ініціатором проведення I З'їзду металургів і гірників України. Цей форум відбувся в 1997 році і дав імпульс пошуку нових підходів та ідей до вирішення існуючих проблем. За активної участі фахівців Профспілки і виробничих об'єднань (зокрема, «Металургпрому») був розроблений проєкт Закону про економічний експеримент в ГМК. Отримавши підтримку на рівні державної влади, він почав діяти з 19 липня 1999 року, що дозволило підприємствам галузі «виживати» в умовах економічної та соціальної кризи: поповнювалися оборотні кошти, відновлювалося і нарощувалось виробництво, були усунуті бартерні розрахунки і багатомільйонні борги із заробітної плати.

У нове тисячоліття Профспілка увійшла в статусі Всеукраїнської, отримавши 28 січня 2000 року відповідну реєстрацію в Міністерстві юстиції України. А 18 травня цього ж року пройшов її III З'їзд, який визначив три головні пріоритети в діяльності Профспілки. Перший – сприяти стабільній роботі підприємств і продуктивній зайнятості працівників; другий – домагатися підвищення рівня заробітної плати; третій – сприяти створенню безпечних умов праці працівникам ГМК.

На жаль, стабільність в роботі галузі тривала недовго, бо 1 січня 2001 року економічний експеримент завершився. Тому 2002 рік був дуже складним для підприємств ГМК. Саме цим питанням і був присвячений II З'їзд металургів і гірників, який відбувся 17 липня 2002 року. У його роботі брали участь Президент України Леонід Кучма, перший віце-прем'єр-міністр Олег Дубина, міністри, керівники підприємств. Виступаючи ставили представникам власників і влади «незручні» питання, вимагали термінового їх вирішення, а також назвали реальних власників підприємств (раніше інформація про них була недоступною), надавати дані про фінансово-господарську діяльність. Досить гостро ставилося питання низької стартової ціни робочої сили і Профспілка пропонувала підвищувати її через Галузеву угоду та колективні договори.

В цьому ж році був розроблений галузевий стандарт оплати праці працівника, зайнятого в основних цехах металургійного виробництва, що послужило вагомим аргументом на переговорах з укладення Галузевої угоди на 2003-2004 роки та колективних договорів.

Короткочасна стабілізація в галузі 2000 року розкрила нову проблему. Багато кваліфікованих робітників пішли на пенсію, на їх місце довгий час нікого не брали у зв'язку з вимушеними простоями. А коли вакансії все ж з'явилися, нові працівники не могли відразу виконувати технологічні завдання внаслідок відсутності необхідних знань. ПТУ і технікуми, які раніше готували кадри для ГМК, самі перебували у скруті через безгрошів'я, тож нічим не могли допомогти.

Тому в травні 2003 року пленум ЦК Профспілки визначив ще одним своїм пріоритетним напрямком роботу з молоддю. Було прийнято рішення ввести до Галузевої угоди і колективних договорів відповідні розділи. Особлива увага приділялася учням технікумів, коледжів і ПТУ, учні та викладачі яких стали членами ПМГУ. Тоді стартували вже звичні сьогодні навчальні проекти та форуми для робітничої молоді, фестивалі творчості, студентські спартакіади, факультативні заняття на профспілкову тему у коледжах.

Для реалізації програмних цілей і завдань ПМГУ активно співпрацювала з Федерацією профспілок України, з іншими всеукраїнськими та зарубіжними профспілками. У 2000 році ПМГУ уклав Договір про спільні дії з Профспілкою вугільників України, налагодив зв'язки з французькими колегами з «Форс Уврієр», зміцнив дружбу з болгарською профспілкою «Металіці». Розширити горизонти і отримати нові знання профактиву допомагали численні навчальні семінари і консультації в рамках Профцентру «Союзметалл». Стартували спільні освітні ініціативи за участю профспілки «Тюрк Метал», програми під егідою Міжнародної Євроазіатської федерації металістів (МЕФМ), центр якої знаходиться в столиці Туреччини Анкарі. Трохи пізніше ПМГУ також увійшов до складу МЕФМ і глобального об'єднання IndustriALL.

У 2003 році головою ЦК був обраний Володимир Казаченко. Під його керівництвом Профспілка пройшла багато випробувань, зокрема – пережила удар світової фінансової кризи, продовжуючи тримати курс на посилення своєї ролі і авторитету, відповідно до рішень, прийнятих на IV З'їзді. Завдяки постійному моніторингу ситуації в галузі, Профспілка оперативно оцінювала процеси, що відбувалися в економіці країни, і 5 жовтня 2008 року першою «вдарилася на сполох». Наполегливо вимагаючи уваги до галузі, Профспілка ініціювала укладення Меморандуму про взаєморозуміння між Кабінетом Міністрів України, підприємствами ГМК і Центральним комітетом ПМГУ, який зіграв важливу роль в запобіганні масових скорочень працівників і збереженні досягнутого рівня соціально-трудова пілльг і гарантій.

У травні 2010 року делегати V з'їзду ПМГУ прийняли нову редакцію Статуту та Програми дій. Профспілка розпочала планомірне «укомплектування» своїх ланок економістами, юристами, досвідченими фахівцями в сферах організаційної, інформаційної роботи та охорони праці. Кадрове зміцнення дозволило гідно справлятися з новим завданням – захищати працівників ГМК від свавілля транснаціональних компаній і наслідків застосування практик запозиченої праці, брати участь в атестації робочих місць, вести рівноправний діалог з державою та власниками, представляти інтереси металургів і гірників в суді.

У 2015 році, за пропозицією делегатів VI З'їзду ПМГУ та за підтримки обраного головою ЦК Сергія Комишева, був відкритий Навчально-методичний центр Профспілки, на базі якого розгорнулися новаторські програми навчання в усіх напрямках профспілкової діяльності. До підвищення кваліфікації профактиву почали залучатися викладачі вищих навчальних закладів, фахівці апаратів територіальних організацій і Профспілки, експерти ФПУ, керівники державних служб в сфері охорони праці, соціального розвитку, трудових відносин. Проведення обов'язкових навчальних семінарів увійшло в добру традицію у територіальних та первинних організаціях ПМГУ. По-новому розкрився такий традиційний формат роботи, як зльоти профгрупоргів і голів цехкомів. Їх почали проводити інтерактивно, включаючи в програму тренінги та ділові ігри.

З лютого 2016 по серпень 2019 року Профспілка вела складні переговори щодо повернення в Списки №1 і №2, що дають право на пільгове пенсійне забезпечення, ряду професій ГМК, необґрунтовано

виключених з них постановою Кабінету Міністрів України. І домоглася свого! Завдяки солідарним діям первинних організацій, Центрального комітету ПМГУ і Федерації профспілок України справедливість була відновлена. Практично всім працівникам ГМК повернули право на дострокову пенсію. Не менш виснажлива боротьба розгорнулася навколо антисоціальних проєктів законів (проєкт закону «Про працю» і проєкт закону щодо обмеження прав профспілок), які до цих пір намагаються проштовхнути прихильники «швидких» реформ з числа нового, обраного в 2019 році, Уряду. У цій боротьбі ПМГУ виступив єдиним фронтом з іншими членськими організаціями ФПУ, і вже більше року профспілкам вдається блокувати роботу над цими законопроєктами. Ще свіжа в пам'яті одна з недавніх загальнонаціональних акцій протесту під символічною назвою «Хвиля гніву»...

17 вересня 2020 року відбувся VII З'їзд ПМГУ, який прийняв Програму дій Профспілки на наступні п'ять років «Демократія, солідарність, трудові права, добробут членів Профспілки» і кілька заяв з актуальних питань. Головою ПМГУ був обраний Олександр Рябко. Профспілка металургів і гірників України, провівши З'їзд і відзначивши своє 30-річчя, вступає в новий етап розвитку. У неї попереду – багато нових звершень і перемог!

Пройшовши цей шлях, ми навчилися головному: адаптуватися в умовах, що змінюються, засвоювати актуальні навички, приймати рішення і брати на себе відповідальність. Наше спільне завдання – зміцнювати єдність і солідарність, конкретними справами і перемогами писати нову славу історію Профспілки!

Разом ми – сила!

Президія Центральної ради ПМГУ